

Rapport

Politieke peiling april 2022

*I&O-peiling Tweede Kamer
April 2022*

Colofon

April-peiling I&O Research

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2022/062

Datum

april 2022

Auteurs

Asher van der Schelde
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	I&O-zetelpeiling april	9
1.1	Zetelpeiling: Volt en PVV leveren in ten opzichte van februari	9
1.2	Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen	11
1.3	Andere overwogen partijen	12
1.4	Waarom krimpen VVD, CDA, PVV, D66 en FvD?	13
1.5	Waarom groeien JA21, BBB en GroenLinks?	16
2	Tevredenheid met kabinet	19
2.1	Tevredenheid blijft laag	19
3	Vertrouwen in instituties	21
3.1	Vertrouwen in overheid onveranderd laag	21
3.2	Wantrouwen vooral op de flanken	21
3.3	Hoe het vertrouwen te herstellen?	22
4	Onderzoeksverantwoording	25

Ruim een jaar na de verkiezingen: stoelendans op rechts

Op 15, 16 en 17 maart 2021 vonden de laatste Tweede Kamerverkiezingen plaats. Destijds werd VVD met 34 zetels ruimschoots de grootste partij. In de meest recente I&O Research-peiling zijn de liberalen nog altijd de grootste. Desalniettemin is het politieke speelveld het afgelopen jaar veranderd. Vooral aan de rechterflank zien we grote verschuivingen. Partijen als CDA, VVD, PVV en FvD verliezen steun waar nieuwkomers BBB en JA21 van profiteren. In de progressieve hoek verliest D66 kiezers terwijl GroenLinks op duidelijke winst staat ten opzichte van vorig jaar.

De coalitie van VVD, D66, CDA en ChristenUnie staat inmiddels op 60 virtuele zetels. Een daling van achttien zetels ten opzichte van de verkiezingen, maar 2 zetels herstel ten opzichte van februari.

Tabel 0.1 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 11 april (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?” Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen, zonder ‘weet nog niet’ (n=1.703).

	Zetels				Verschil	
	Uitslag	I&O-peiling			t.o.v. feb 22	t.o.v. TK21
		TK21	17 jan. 22	14 feb. 22		
VVD	34	26	27	29	+2	-5
D66	24	17	19	18	-1	-6
PVV	17	15	17	13	-4	-4
CDA	15	8	6	7	+1	-8
SP	9	8	7	7	0	-2
PvdA	9	9	10	11	+1	+2
GL	8	11	11	13	+2	+5
FvD	8	5	4	4	0	-4
PvdD	6	8	8	8	0	+2
CU	5	6	6	6	0	+1
Volt	3	10	9	4	-5	+1
JA21	3	10	9	10	+1	+7
SGP	3	4	4	4	0	+1
DENK	3	2	2	3	+1	0
50+	1	1	1	2	+1	+1
BBB	1	8	8	8	0	+7
BIJ1	1	1	1	1	0	0
BV NL	0	1	1	2	+1	+2
Anders	0	0	0	0	0	0
coalitie VVD, D66, CDA, CU	78	57	58	60	+2	-18

Bron: I&O Research, april 2022

Redenen voor krimp

De VVD verliest de meeste kiezers aan D66 en JA21. De beweegredenen hiervoor verschillen. JA21-kiezers vinden de VVD te links geworden, terwijl D66'ers juist vinden dat de VVD tekort komt op het progressieve vlak. Een gebrek aan vertrouwen in de partij en in het bijzonder in premier Rutte wordt ook genoemd door ex-VVD'ers.

Het CDA halveert ten opzichte van vorig jaar en staat nu op zeven virtuele zetels. De christendemocraten verliezen aan BBB en ChristenUnie. Ook zegt 9 procent van de oud-CDA-kiezers op een 'andere partij' te gaan stemmen. Hiermee wordt de (nog) niet opgerichte partij van Pieter Omtzigt bedoeld. Een kiezer die uitwijkt naar Volt zegt het volgende over de affaire rondom het Kamerlid: *“Ik probeer altijd centrum rechts te stemmen. Helaas voldoet CDA niet meer aan de integriteit die ik verwachtte van de partij. Vooral door het fiasco met Omtzigt, het huidige relaas rondom De Jonge heeft deze mening allerminst veranderd.”*

PVV verliest voornamelijk aan BBB en JA21. Kiezers die uitwijken naar BBB vinden die partij gematigder in standpunten rondom islam en immigratie, terwijl JA21 wordt gezien als een partij die vanwege de meer constructieve opstelling meer invloed kan uitoefenen dan de PVV.

Ook D66 verliest fors ten opzichte van vorig jaar. Ex-kiezers wijken doorgaans uit naar linksere partijen. Zij zijn teleurgesteld in Sigrid Kaag en de hernieuwde samenwerking met Mark Rutte. *“D66 heeft een hoop beloofd en is dat niet nagekomen. Nieuw leiderschap is niets van te merken, vertrouwen is geschaad in de partij”*, aldus een nieuwe GroenLinks-kiezer.

Ten slotte staat FvD eveneens in de min. Oud-kiezers neigen nu naar BBB en BVNL. Vaak wordt het optreden van partijleider Baudet daarbij als reden genoemd.

Redenen voor groei

JA21 haalt kiezers weg bij allerlei rechtse partijen zoals PVV, FvD, CDA en VVD. Nieuwe kiezers van JA21 noemen meestal de combinatie van rechtse standpunten en de constructieve opstelling van de partij. Een ex-PVV-kiezer zegt: *“JA21 heeft meer kans op samenwerking met andere partijen.”*

BBB vist in dezelfde electorale vijver als JA21 en staat ook op ruime winst (van 1 naar 8 zetels). Nieuwe kiezers zien de partij als 'nuchter' en 'no nonsens'. Partijleider Caroline van der Plas wordt geprezen om haar betrokkenheid bij de burger.

GroenLinks slaagt er ook in nieuwe kiezers aan zich te binden. Zij komen vooral van D66, Partij voor de Dieren en Volt. Een oud-D66-kiezer beargumenteert deze overstap als volgt: *“Ik zou volgende keer toch weer iets linkser gaan stemmen, D66 is toch te weinig bezig met zorgen voor mensen.”*

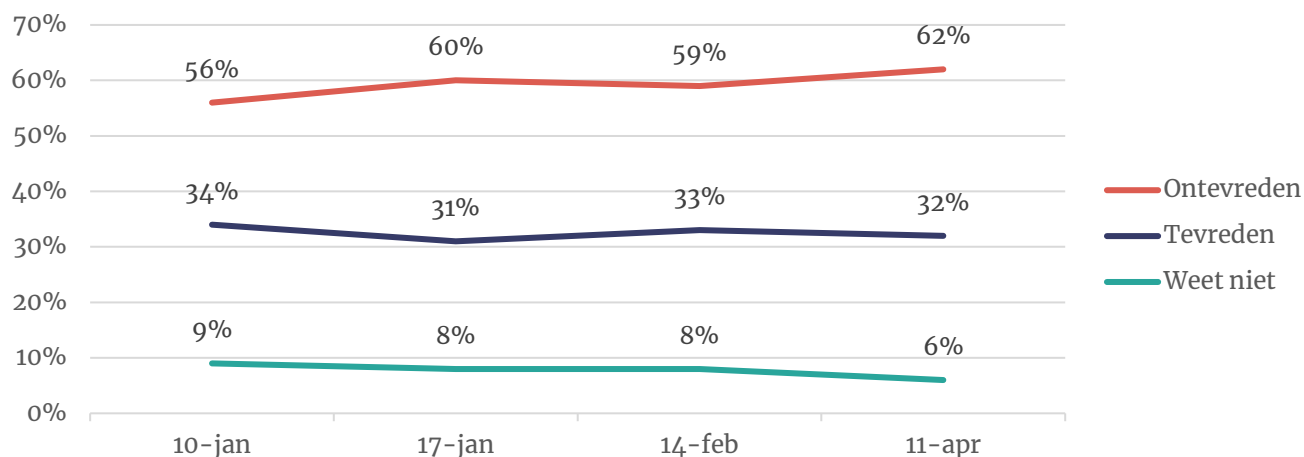
Tevredenheid met kabinet blijft laag

Nog altijd is een duidelijke meerderheid (62%) ontevreden over het huidige kabinet van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie. Sinds de eerste meting van begin januari is de ontevredenheid met 6 procentpunt gestegen.

Figuur 0.2 – Tevredenheid met kabinet

“Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het kabinet-Rutte IV, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?” “Zeer tevreden” en “tamelijk tevreden” en “niet erg tevreden” en “helemaal niet tevreden” samengevoegd.

Basis: willekeurige helft steekproef (n = 1.160)

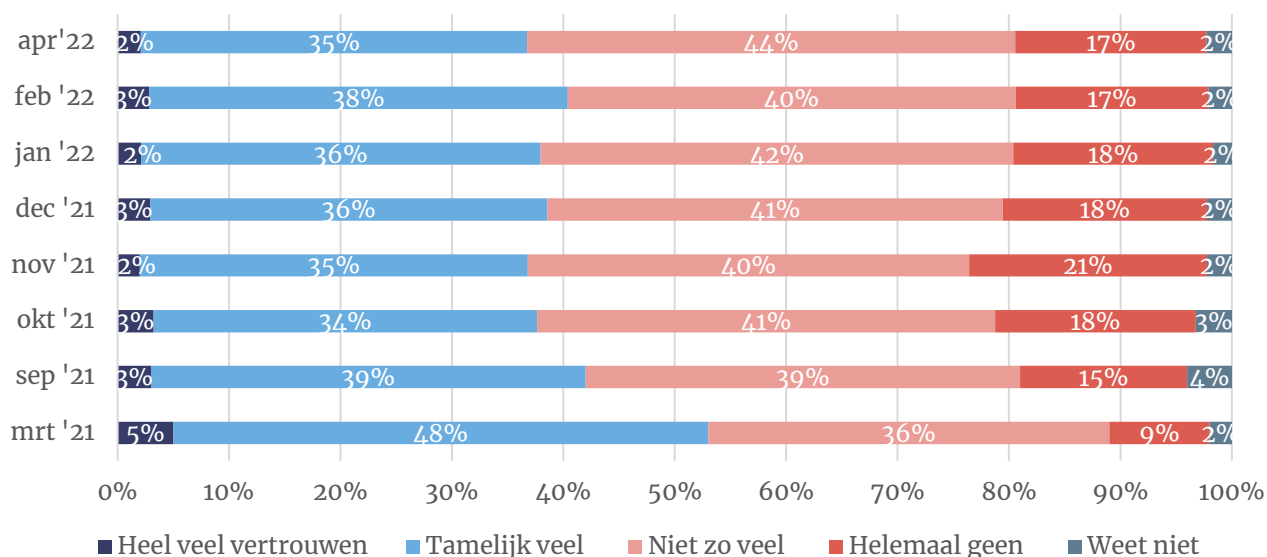
Bron: I&O Research april 2022

Vertrouwen in de overheid weer iets gedaald

Inmiddels heeft 37 procent van de Nederlandse bevolking (veel tot tamelijk veel) vertrouwen in de overheid. Zes op tien (61%) niet zo veel of geen vertrouwen. Dat is een nipte stijging t.o.v. afgelopen februari (57%).

Figuur 0.3: Hoeveel vertrouwen heeft u in de landelijke overheid?

Basis: willekeurige helft steekproef (n = 1.160)

Wat te doen om vertrouwen te herstellen?

Mensen verliezen hun vertrouwen door wat er gebeurde rondom: de mondkapjesdeal, liegende ministers, functie-elders, toeslagaffaire, uit huis geplaatste kinderen, de bestuurscultuur, het gas in Groningen, stijgende inflatie.

Nederlanders met weinig tot geen vertrouwen in de overheid vroegen wij wat die overheid moet doen om het vertrouwen te herstellen. De volgende adviezen worden gegeven:

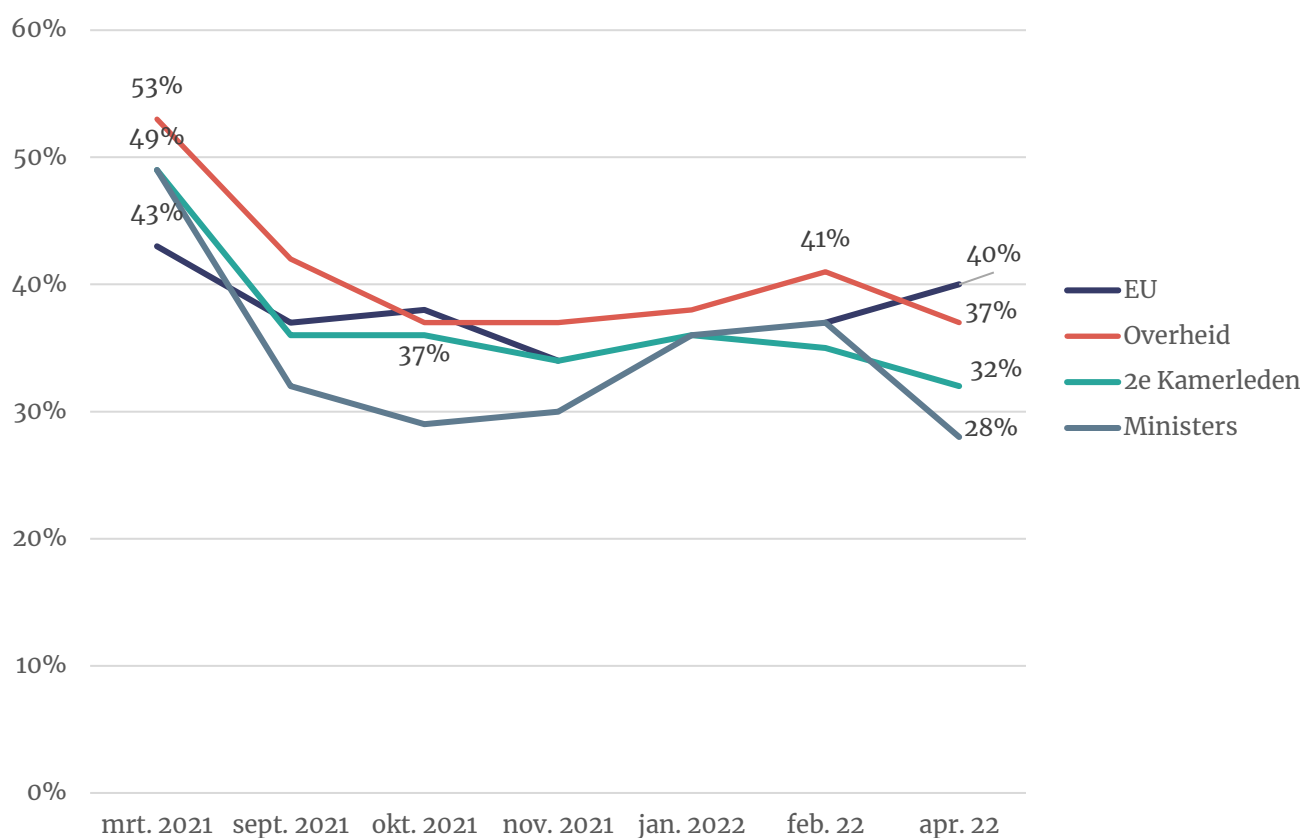
- Wees eerlijk
- Stel het belang van de burger voorop
- Maak werk van de nieuwe bestuurscultuur
- Kom beloftes na
- Herstel fouten

Europese Unie: van laagste vertrouwen naar hoogste vertrouwen

Een jaar geleden was de Europese Unie het minst vertrouwde instituut van de vier hieronder genoemde instellingen. Destijds gaf 43 procent aan de EU te vertrouwen. Inmiddels is dat gedaald tot 40 procent. Desondanks is er nu meer vertrouwen in de EU dan in ministers (28%), Tweede Kamerleden (32%) of de overheid (37%). (Waarbij wel gezegd moet worden dat 'de gemeente' niet in deze figuur is opgenomen: hierin heeft 57 procent vertrouwen).

Figuur 0.4– Vertrouwen in instituties (% veel/tamelijk veel vertrouwen)

Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende beroepsgroepen of instellingen? Heel veel vertrouwen en tamelijk veel vertrouwen bij elkaar opgeteld. Overige antwoordcategorieën: niet zo veel vertrouwen, helemaal geen vertrouwen en weet niet.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 8 tot maandag 11 april. In totaal werkten 2.403 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan het grootste deel van dit onderzoek. Het grootste deel van de steekproef (n=2.184) is afkomstig het I&O Research Panel, 219 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratie-achtergrond.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

1 I&O-zetelpeiling april

1.1 Zetelpeiling: Volt en PVV leveren in ten opzichte van februari

In de I&O-zetelpeiling van 8 tot 11 april is de VVD opnieuw de grootste partij van het land. De liberalen staan inmiddels op 29 virtuele zetels, vijf minder dan tijdens de verkiezingen in maart. Wel wint de partij twee zetels ten opzichte van de meting in februari. Ook coalitiepartners CDA (-8) en D66 (-6) staan nog altijd op ruim verlies. De kabinetspartijen leveren nu gezamenlijk achttien zetels in.

PVV (-4) en Volt (-5) verliezen de meeste steun ten opzichte van de laatste peiling in februari. GroenLinks boekt twee zetels winst in vergelijking met diezelfde peiling.

Tabel 1.1 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 11 april (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?” Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen, zonder ‘weet nog niet’ (n=1.703)

	ZETELS												VERSCHIL	
	Uitslag	Peiling											+/-	+/-
	TK21	12 apr 2021	3 mei 2021	7 jun 2021	12 juli 2021	13 sep 2021	11 okt 2021	15 nov 2021	6 dec. 2021	17 jan. 22	14 feb. 22	11 apr. 22	t.o.v. feb 22	t.o.v. TK21
VVD	34	34	34	36	35	33	34	33	29	26	27	29	+2	-5
D66	24	26	23	21	22	19	15	15	18	17	19	18	-1	-6
PVV	17	15	15	14	17	16	16	17	16	15	17	13	-4	-4
CDA	15	14	10	12	6	7	7	8	9	8	6	7	+1	-8
SP	9	10	10	7	9	9	10	8	8	8	7	7	0	-2
PvdA	9	8	10	10	11	12	11	9	9	9	10	11	+1	+2
GL	8	6	7	9	9	11	12	10	9	11	11	13	+2	+5
FvD	8	7	7	5	4	5	5	6	4	5	4	4	0	-4
PvdD	6	6	7	8	7	8	8	7	8	8	8	8	0	+2
CU	5	5	5	5	5	7	6	8	5	6	6	6	0	+1
Volt	3	4	6	6	6	6	8	8	10	10	9	4	-5	+1
JA21	3	6	6	6	6	5	7	6	8	10	9	10	+1	+7
SGP	3	3	3	3	3	3	4	4	3	4	4	4	0	+1
DENK	3	3	3	3	2	1	1	2	1	2	2	3	+1	0
50+	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	1	2	+1	+1
BBB	1	1	2	3	5	6	5	6	9	8	8	8	0	+7
BIJ1	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	0	0
BV NL	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	2	+1	+2
Anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	0	0
coalitie VVD, D66, CDA, CU	78	79	72	74	68	66	62	64	61	57	58	60	+2	-18

Bron: I&O Research, april 2022

Tabel 1.2 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 6 december (percentages)

"Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?"

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.703).

	Uitslag	Peiling		Marge
	TK2021	14 februari 2022	11 april 2022	11 april 2022
VVD	21,9	16,8	17,8	(16; 19,6)
D66	15,0	11,9	11,1	(9,6; 12,6)
PVV	10,8	10,3	8,1	(6,8; 9,4)
CDA	9,5	3,9	4,5	(3,5; 5,5)
SP	6,0	4,8	4,8	(3,8; 5,8)
PvdA	5,7	6,3	6,9	(5,7; 8,1)
GL	5,2	6,8	8,5	(7,2; 9,8)
FvD	5,0	3,0	2,8	(2; 3,6)
PvdD	3,8	5,1	5,5	(4,4; 6,6)
CU	3,4	3,9	4,3	(3,3; 5,3)
Volt	2,4	5,5	3,0	(2,2; 3,8)
JA21	2,4	5,9	6,2	(5; 7,4)
SGP	2,1	2,8	2,5	(1,7; 3,3)
DENK	2,0	1,6	2,2	(1,5; 2,9)
50+	1,0	1,1	1,3	(0,8; 1,8)
BBB	1,0	5,5	5,8	(4,7; 6,9)
BIJ1	0,8	1,2	0,9	(0,4; 1,4)
BV NL	-	0,9	1,3	(0,8; 1,8)
Anders	2,0	2,4	2,8	(2; 3,6)
Totaal	100	100	100	

Bron: I&O Research, april 2022

1.2 Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen

Drie partijen (D66, CDA en FvD) slagen er niet in de helft van hun electoraat van vorig jaar vast te houden. D66-kiezers wijken vaak uit naar GroenLinks (9%), terwijl CDA'ers kiezen voor BBB (7%) en ChristenUnie (6%). Daarnaast zegt 9 procent van de voormalig CDA-kiezers nu uit te wijken naar een 'andere partij'. Hiermee bedoelen zij de nog op te richten partij van ex-CDA'er Pieter Omtzigt. FvD-kiezers opteren nu vaak voor BBB en BVNL.

Tabel 1.3- Switchgedrag ten opzichte van Tweede Kamerverkiezingen (in procenten)

Basis: zou zeker/ waarschijnlijk gaan stemmen (n=1.703)

Stem-intentie 11 apr. ↓	Stemgedrag TK21													
	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
VVD	14	59	4	1	4		0				2	1	1	
D66	9	4	48		2	1	1	4				8		
PVV	6	1	1	56	1			1	7	1	1			
CDA	4	0			36	1					1			2
SP	4	0	0	2	1	53	1	3	2					3
PvdA	5	0	4	1	2	5	68	2	2	1	1	1		
GL	7	1	9		1	3	3	75		5	3	5		
FvD	2			1					44				2	
PvdD	4	1	3			1	2	3		74	1	4	2	
CU	3	0	1		6	1	1				73	1		3
Volt	2	0	2		3	2	1	1			1	54		
JA21	5	4	1	13	5	3	0		5	1	2		64	
SGP	2										3		2	86
DENK	2		1					1						
50Plus	1	2	1	1	0	2							3	
BBB	5	2	1	9	7	6	3	0	16	2		1	5	
BIJ1	1					1		1		1				
BVNL	1	0							16					
Anders	2	0	2	3	9	2	1			1	1		1	
Weet niet	20	24	23	13	22	21	18	9	6	15	11	24	19	3
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: I&O Research april 2022

1.3 Andere overwogen partijen

VVD-kiezers (40% is zeker) en SGP-kiezers (63%) zijn het meest zeker van hun stem. GroenLinks (6%) en Volt-kiezers (4%) zijn juist het meest onzeker.

Daar staat tegenover dat maar liefst 13 procent van het totale electoraat GroenLinks overweegt. Dat is meer dan elke andere partij. GroenLinks kan vooral winnen van D66, PvdA, PvdD en Volt.

Tabel 1.4: Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen?

Basis: zou zeker/ waarschijnlijk gaan stemmen (n=1.703)

	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP	BBB
Staat vast	23	40	15	23	30	21	22	6	30	25	4	12	63	15
VVD	7	0	19	4	19	2	1	2	3	3	6	26	0	12
D66	11	18	0	1	10	4	15	38	15	2	41	1	0	1
PVV	5	2	1	0	3	4	4	1	1	0	0	19	2	21
CDA	6	16	9	2	0	1	2	2	1	20	2	2	0	5
SP	6	1	2	10	4	0	20	15	11	1	4	5	0	6
PvdA	10	2	23	3	8	18	0	36	11	6	18	1	0	2
GL	13	5	40	0	8	24	38	0	28	12	25	0	0	1
FvD	3	0	0	6	3	0	3	1	1	0	0	5	0	9
PvdD	7	1	6	5	2	18	11	24	0	2	12	3	0	6
CU	3	3	2	0	14	2	4	3	3	0	1	1	30	1
Volt	7	6	25	2	0	8	5	19	9	4	0	2	0	4
JA21	5	8	0	22	5	1	1	0	2	1	2	0	4	10
SGP	2	1	0	2	3	0	0	0	0	15	0	0	0	4
DENK	1	1	0	3	0	0	0	3	1	1	0	0	0	0
50Plus	3	2	2	7	6	6	2	1	2	1	1	3	1	1
BBB	8	5	2	23	13	6	3	1	3	3	6	25	5	0
BIJ1	2	0	1	0	0	4	1	9	8	1	2	0	0	0
BVNL	2	0	0	3	0	0	2	0	2	0	0	5	5	9
Anders	2	1	1	2	1	2	1	2	4	2	9	2	0	4
Weet ik (nog) niet	12	11	5	13	12	18	8	6	9	16	21	15	2	19

1.4 Waarom krimpen VVD, CDA, PVV, D66 en FvD?

Er zijn vijf partijen die ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 op duidelijke krimp staan. Deze paragraaf beschrijft waar deze kiezers heen zijn gegaan, en waarom.

VVD

De VVD is met 29 virtuele zetels nog altijd de grootste partij van het land, maar de liberalen leveren wel vijf zetels in ten opzichte van de verkiezingen. Een kwart (24%) van de kiezers die destijds kozen voor VVD weten nu niet waar zij op zouden stemmen. D66 en JA21 weten ieder 4 procent van de voormalig VVD-kiezers aan zich te binden.

Hieronder een aantal argumentatielijnen die naar voren komen als wij kiezers vragen waarom zij de VVD verlaten:

VVD is te links geworden

“JA21 heeft voor mij goede punten in haar programma en momenteel ben ik teleurgesteld in de VVD. Teveel compromissen waardoor de VVD is opgeschoven naar de linkse kant.”

- Zou nu JA21 stemmen

“JA21 past meer bij mijn opvattingen. VVD schuift teveel op naar links!”

- Zou nu JA21 stemmen

“VVD is te links geworden.”

- Zou nu JA21 stemmen

Gebrek aan vertrouwen

"Geen vertrouwen meer in vvd. Fan van Carolien"

- Zou nu BBB stemmen

“Minder vertrouwen in Rutte”

- Zou nu D66 stemmen

“Niet nakomen van afspraken, Rutte niet meer betrouwbaar. Veel zaken uit het verkiezingsprogramma weggegeven.”

- Zou nu JA21 stemmen

VVD is niet links/progressief genoeg

“Meer progressief, innovatie en minder status quo.”

- Zou nu D66 stemmen

“VVD is voor de rijken. PvdA is voor de arbeider.”

- Zou nu PvdA stemmen

CDA

Als er nu verkiezingen zouden zijn zou CDA uitkomen op 7 zetels, 8 minder dan vorig jaar. CDA-kiezers trekken vooral naar BBB (7%), ChristenUnie (6%) en JA21 (5%). Ook zegt 9 procent op een ‘andere partij’ te stemmen. Hiermee wordt doorgaans Pieter Omtzigt bedoeld.

Hieronder een aantal argumentatielijnen die naar voren komen als wij kiezers vragen waarom zij het CDA verlaten:

Onbetrouwbaar

“CDA onbetrouwbaar geen veranderende cultuur geen transparantie.”

- Zou nu CU stemmen

“CDA heeft aangegeven dat er meer corrupte mensen daar de dienst uitmaken dan ooit...”

- Zou nu GroenLinks stemmen

“CDA is niet eerlijk.”

- Zou nu PvdA stemmen

“Ja21 komt vertrouwd over, de gevestigde orde en dus ook het CDA, geen vertrouwen meer in.”

- Zou nu JA21 stemmen

“Hugo de Jonge en CDA heeft mijn vertrouwen in de politiek redelijk geschaad.”

- Zou nu BBB stemmen

Omtzigt

“Ik probeer altijd centrum rechts te stemmen. Helaas voldoet CDA niet meer aan de integriteit die ik verwachtte van de partij. Vooral door het fiasco met Omtzigt, de huidige relaas rondom De Jonge heeft deze mening allerminst veranderd.”

- Zou nu Volt stemmen

“Ik ben geen CDA-stemmer, heb gestemd op Pieter Omtzigt (en dat moest toen nog via CDA), als hij een partij zou zijn dan zou hij mijn keus zijn.”

- Zou nu D66 stemmen

PVV

De PVV verliest zes zetels en staat nu op 18. Maar liefst 13 procent is uitgeweken naar JA21, terwijl 9 procent inmiddels voor BBB kiest.

Hieronder een aantal argumentatielijnen die naar voren komen als wij kiezers vragen waarom zij de PVV verlaten:

Eenzijdige focus van PVV op Islam en immigratie

BBB gaat echt voor iets. Fleur Agenda ook. Helaas kent Wilders maar 1 woord. Islam en dat is jammer

- Zou nu BBB stemmen

BBB is wat minder racistisch

- Zou nu BBB stemmen

Niet constructief genoeg

"De PVV is een one man show aan het worden en krijgen nooit verantwoordelijkheid.

JA21 heeft meer kans op samenwerking met andere partijen"

- Zou nu JA21 stemmen

“Ja21 is iets constructiever dan de PVV. PVV schopt soms tegen iets teveel huisjes.”

- Zou nu JA21 stemmen

“JA21 komt realistischer over, blaast niet zo hoog van de toren.”

- Zou nu JA21 stemmen

D66

D66 haalde bij de verkiezingen 24 zetels. Inmiddels zijn daar nog 18 van over. Veel kiezers (9%) zijn uitgeweken naar GroenLinks. Bijna een kwart van de kiezers van vorig jaar weet nu niet waar ze op zouden stemmen.

Hieronder een aantal argumentatielijnen die naar voren komen als wij kiezers vragen waarom zij D66 verlaten:

Beloftes niet nagekomen

“D66 heeft een hoop beloofd en is dat niet nagekomen. Nieuw leiderschap is niets van te merken, vertrouwen is geschaad in de partij.”

- Zou nu GroenLinks stemmen

“D66 heeft iedereen voor de gek gehouden.”

- Zou nu PvdD stemmen

“D66 stelt me diep en diep teleur met het meelopen met Rutte. Ongelofelijke spijt van m'n stem op Kaag.”

- Zou nu PvdA stemmen

Links tegengeluid

“D66 maakt verkiezingsbeloftes niet waar. Ik stemde op d66 vanwege vernieuwing in de zorg en onderwijs, hier zie ik niks van terug in huidige kabinetsplannen. Het kabinet is te rechts en heeft een links tegengeluid nodig.”

- Zou nu PvdD stemmen

“SP komt op voor mensen met kleine beurs

Had gehoopt op Sigrid Kaag als premier. Nu regeert ze met Mark Rutte..niet ok.”

- Zou nu SP stemmen

Kaag

“De o zo stoere Kaag heeft zich zo zwak neergezet onder het mom van "we moeten door" dat ik nog idealistischer wil stemmen.”

- Zou nu PvdD stemmen

“Veel concessies gedaan bij formatie. Sigrid Kaag presteert nog niet voldoende.”

- Zou nu PvdA stemmen

FvD

Voormalig FvD-kiezers wijken vooral uit naar BBB en de partij van Wybren van Haga, BvNL. Hieronder een aantal argumentatielijnen die naar voren komen als wij kiezers vragen waarom zij FvD verlaten:

Baudet

“Ik heb vertrouwen in Caroline en niet in Baudet.”

- Zou nu BBB stemmen

“Thierry is de weg kwijt.”

- Zou nu BBB stemmen

Corona

“Forum voor Democratie heeft de plank misgeslagen met benadering van de COVID epidemie. Het toekomst beeld met oplossingen voor Nederland zijn wel prima.”

- Zou nu PVV stemmen

1.5 Waarom groeien JA21, BBB en GroenLinks?

Drie partijen staan ten opzichte van de verkiezingen van vorig jaar op duidelijke winst: JA21, BBB en GroenLinks. Deze paragraaf beschrijft waar de nieuwe kiezers van deze partij vandaan komen en waarom zij zijn overgestapt.

JA21

JA21 wint maar liefst zeven zetels ten opzichte van vorig jaar, toen het de Tweede Kamer betrad met drie zetels.

Kiezers komen vooral van PVV, FvD, CDA en VVD.

Nieuwe kiezers van JA21 noemen meestal de combinatie van rechtse standpunten en de constructieve opstelling van de partij.

Constructief rechts

“JA21 is echt liberaal met een visie voor de toekomst die realistisch is.”

- Stemde VVD

“Wil rechts stemmen, naast VVD is dit de enige partij die in aanmerking komt.”

- Stemde VVD

“JA21 heeft meer kans op samenwerking met andere partijen.”

- Stemde PVV

“Ja21 is iets constructiever dan de PVV.”

- Stemde PVV

“JA21 komt realistischer over, blaast niet zo hoog van de toren.”

- Stemde PVV

“Het is een meer rechtse partij.”

- Stemde CDA

BBB

BBB maakt ook een enorme (virtuele) groei door. Vorig jaar haalde de partij een zetel. Inmiddels zouden dat er acht zijn.

BBB haalt kiezers weg van allerlei rechtse partijen: PVV, CDA, FvD, JA21 en ook SP.

Hieronder een aantal argumentatielijnen die naar voren komen als wij kiezers vragen waarom zij kiezen voor BBB:

Partij van en voor ‘de gewone burger’

“BBB is er ECHT voor de burgers. Caroline stelt de perfecte vragen en is overal goed van op de hoogte. Goed onderbouwd. Gebruikt ook een beetje humor en is in mijn optiek zeer oprecht. Het is niet zo dat ik JA21 minder vind maar ik vind BBB mij meer aanspreken.”

- Stemde JA21

“Deze dame staat nog kort bij de normale mens.”

- Stemde JA21

Realistisch en duidelijk

“Nog niet verpest door het politieke gekonkel. No nonsense.”

- Stemde CDA

“Nuchtere politiek van BoerBurgerBeweging spreekt mij aan.”

- Stemde CDA

“BBB is realistisch en lijkt met 2 benen in de maatschappij te staan.”

- Stemde FvD

GroenLinks

GroenLinks haalde bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 8 zetels. In de laatste peiling staat de groene partij op 13.

Kiezers komen vooral van D66, Partij voor de Dieren en Volt.

Links tegengeluid

“Ik zou graag een linkser kabinet zien, daar lijkt me GroenLinks een goede voor.”

- Stemde D66

“Ik zou volgende keer toch weer iets linkser gaan stemmen, D66 is toch te weinig bezig met zorgen voor mensen.”

- Stemde D66

Klimaat

“Focus moet echt volledig op verduurzaming/klimaat; hetgeen waar GL voor staat. Daarnaast tijd voor nieuwe samenstelling kabinet met een links blok (met oa GL + PvdA, kan met D66).”

- Stemde D66

“GL heeft betere oplossingen voor het probleem op de huizenmarkt die minder ten koste gaan van natuur.”

- Stemde SP

“Door de troubles bij Volt heb ik genoeg van die partij. Dassen heeft het m.i. fout aangepakt. Nu terug naar Groen Links vanwege energie- klimaatstandpunt.”

- Stemde Volt

2 Tevredenheid met kabinet

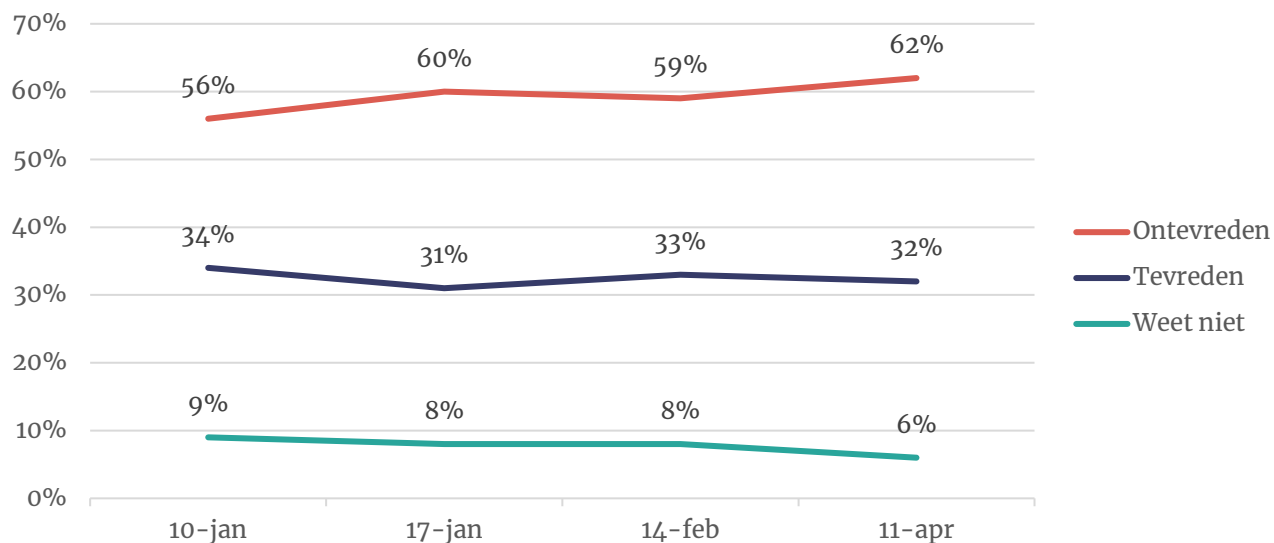
2.1 Tevredenheid blijft laag

Nog altijd is een duidelijke meerderheid (62%) ontevreden over het huidige kabinet van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie. Sinds de eerste meting van begin januari is de ontevredenheid met 6 procentpunt gestegen.

Figuur 2.1 – Tevredenheid met kabinet

“Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het kabinet-Rutte IV, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?” “Zeer tevreden” en “tamelijk tevreden” en “niet erg tevreden” en “helemaal niet tevreden” samengevoegd.

Basis: willekeurige helft steekproef (n = 1.160)

Bron: I&O Research april 2022

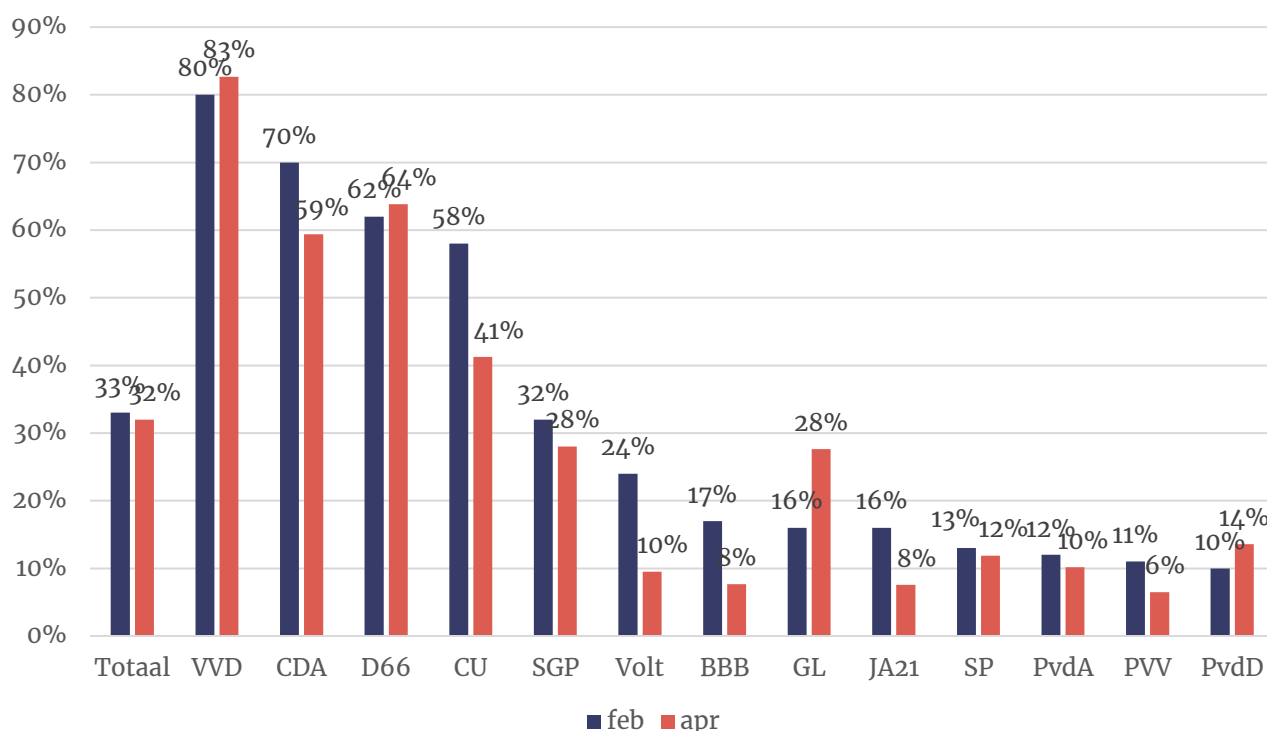
Meerderheid ChristenUnie-kiezers ontevreden met kabinet

Tijdens de vorige meting was de meerderheid van de kiezers van iedere coalitiepartij tevreden met het kabinet. Inmiddels is dat niet meer het geval voor de ChristenUnie. De tevredenheid daalt onder dit electoraat van 58 naar 41 procent. VVD-kiezers zijn nog altijd veruit het meest tevreden (83%). Circa zes op tien CDA- (59%) en D66-kiezers (64%) zijn tevreden.

Vanuit de oppositiepartijen is er (logischerwijs) meer kritiek. Ruim een kwart (28%) van de SGP- en GroenLinks-kiezers zijn tevreden. Voor de overige partijen ligt het tevredenheidsniveau lager.

Figuur 2.2 – Tevredenheid met kabinet (naar huidige partijvoorkeur)

“Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het kabinet -Rutte IV, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?” “Zeer tevreden” en “tamelijk tevreden” samengevoegd. Basis: willekeurige helft steekproef (n = 1.160)

Bron: I&O Research april 2022

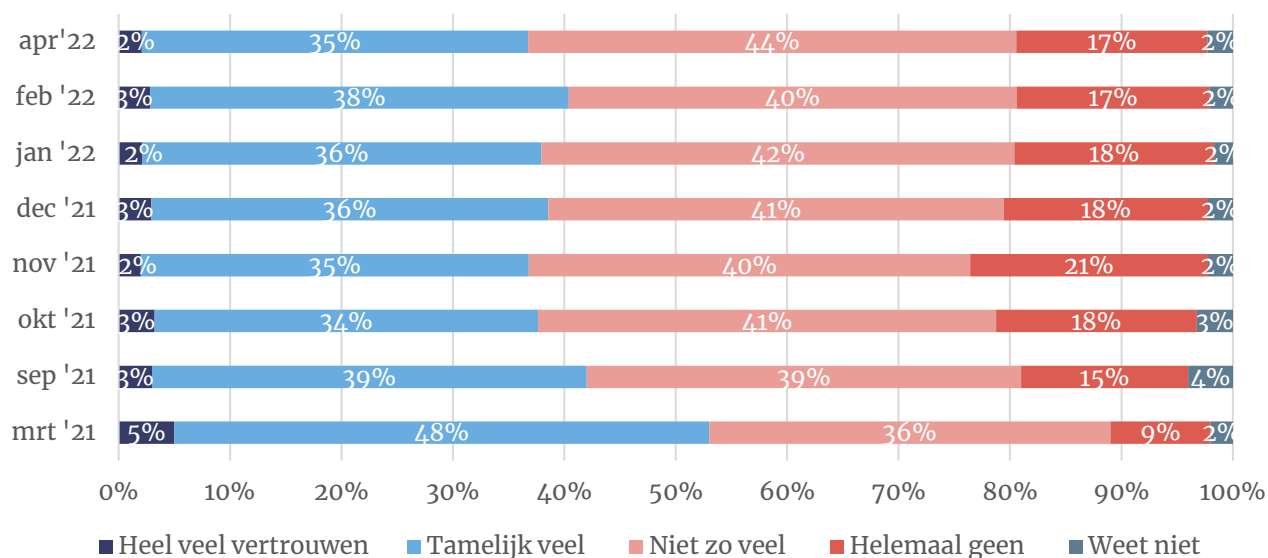
3 Vertrouwen in instituties

3.1 Vertrouwen in overheid onveranderd laag

Inmiddels heeft 37 procent van de Nederlandse bevolking vertrouwen in de overheid. Zes op tien (61%) heeft geen vertrouwen. Dat is een nipte stijging t.o.v. afgelopen februari (57%).

Figuur 3.1: Hoeveel vertrouwen heeft u in de landelijke overheid?

Basis: willekeurige helft steekproef (n = 1.160)

3.2 Wantrouwen vooral op de flanken

Net als tijdens eerdere metingen zien we dat wantrouwen jegens de overheid vooral voorkomt op de politieke flanken, met de PVV-kiezer als uitschieter¹ (tabel 3.1).

Tabel 3.1 – “Helemaal geen vertrouwen” in de Nederlandse overheid (naar partijvoorkeur)

Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende beroepsgroepen of instellingen?

“Helemaal geen vertrouwen” afgebeeld. Overige antwoordopties waren: “heel veel vertrouwen”, “tamelijk veel vertrouwen”, “niet zo veel vertrouwen”, “helemaal geen vertrouwen” en “weet niet”. Basis: willekeurige helft steekproef (n = 1.160)

	Totaal	CU	GL	VVD	D66	CDA	SGP	PvdA	Volt	PvdD	JA21	BBB	SP	PVV
April 2022	17%	0%	1%	2%	2%	3%	6%	12%	20%	20%	24%	27%	29%	44%
Febr. 2022	17%	1%	7%	1%	4%	0%	9%	3%	7%	13%	44%	42%	27%	50%
Jan. 2022	18%	4%	8%	1%	4%	8%	24%	12%	11%	14%	21%	38%	21%	45%
Nov. 2021	21%	8%	10%	1%	1%	12%	8%	7%	13%	19%	36%	42%	29%	51%
Okt. 2021	18%	8%	10%	2%	5%	0%	20%	8%	7%	16%	26%	33%	29%	40%
Sept 2021	15%	9%	10%	3%	2%	2%	18%	4%	15%	15%	35%	38%	18%	37%
Maart 2021	9%	9%	5%	1%	1%	1%	5%	5%	5%	6%	22%		17%	25%

¹ Het vertrouwen onder FvD-kiezers is doorgaans nog lager, maar er zijn in deze peiling te weinig mensen die op de FvD zeggen te gaan stemmen.

3.3 Hoe het vertrouwen te herstellen?

Mensen verliezen hun vertrouwen door wat er gebeurde rondom: de mondkapjesdeal, liegende ministers, functie-elders, toeslagaffaire, uit huis geplaatste kinderen, de bestuurscultuur, het gas in Groningen, stijgende inflatie.

Nederlanders met weinig tot geen vertrouwen in de overheid vroegen wij wat die overheid moet doen om het vertrouwen te herstellen. De volgende adviezen worden gegeven:

- Wees eerlijk
- Stel het belang van de burger voorop
- Maak werk van de nieuwe bestuurscultuur
- Kom beloftes na
- Herstel fouten

Eerlijkheid

“Dingen als de mondkapjesdeal voorkomen en liegende ministers niet laten zitten.”

- VVD kiezer

“Teveel leugens en achterkamertjespolitiek.”

- GroenLinks-kiezer

“Meer open, eerlijk en betrouwbaar zijn. Kijk nu weer naar het gedoe rondom de mondkapjesdeal.”

- VVD-kiezer

“De overheid is onbetrouwbaar geworden en acteert met de waan van de dag zonder visie.”

- FvD-kiezer

“Eerlijker zijn. Fouten toegeven en de gevolgen aanvaarden.”

- SP-kiezer

“Omdat er aan één stuk door gelogen en bedrogen wordt.”

- BBB-kiezer

“Rutte en Kaag: hielden zich niet aan hun woord tijdens de "Functie-elders". Ze geven daarmee een heel slecht voorbeeld: liegen: het mag, grote beloften niet nakomen: het mag.”

- SP-kiezer

“Veel te veel verdeeldheid en liegen wordt niet bestraft.”

- PVV-kiezer

Belang burger vooropstellen

“Daar kunnen we lang of kort over praten maar het meeste is vriendjes politiek alles is al overlegd en doen en drukken toch door wat ze willen ongeacht wat de burger ervan vindt.”

- D66-kiezer

“Ze zijn meer met hen zelf bezig als voor der burger. Denk aan de toeslagaffaire en de mondkapjesdeal. Zolang ze er zelf maar beter van worden.”

- PVV-kiezer

“Belang van inwoners vooropstellen in plaats van het eigen belang van bewindslieden.”
- Volt-kiezer

“Bijna allemaal mensen zonder enig idee wat in de samenleving speelt.”
- PvdA-kiezer

“Te veel gericht op regeltjes die zijn bedacht achter een bureau, luisteren naar de mensen en daar naar handelen mis ik.”
- BBB-kiezer

“Juist nu met de mondkapjes affaire, ze houden elkaar allemaal een hand boven de kop. Niet Nederland staat voorop maar de graaicultuur.”
- JA21-kiezer

Nieuwe bestuurscultuur bewerkstelligen

“De open bestuurscultuur is nog niet zichtbaar, er komt weinig van de grond, b.v. ten aanzien van de huisvestingsproblematiek, het sanctiebeleid Rusland, de verduurzaming, het gaat allemaal zo ontzettend traag.”
- D66-kiezer

“Alles zou veranderen, een nieuwe bestuurscultuur enz., laat me niet lachen, nieuwe wijn in oude zakken.”
- PvdD-kiezer

“Blijven hangen in de oude bestuurscultuur. Er wordt bij misstanden vaak onderzoek gedaan door "eigen" instanties. Er komen -als ze er al komen- maar halfslachtige veranderingen. De uitvoerders/werkvloer wordt niet gehoord.”
- GroenLinks-kiezer

Fouten herstellen

“Doorpakken met toeslagen en Groningen.”
- VVD-kiezer

“Als iets fout gaat het binnen een redelijke termijn oplossen. Zoals de toeslagenaffaire met uit huis geplaatste kinderen, vind ik niet kunnen.”
- PvdD-kiezer

“Er wordt geen openheid van zaken gegeven. (kijk naar de mondkapjesaffaire, toeslagenaffaire, Groningen, etc.) Bewindslieden moeten eens gewoon zeggen: IK HAD HET FOUT.”
- PvdA-kiezer

“Er wordt te weinig gedaan om de problemen van ons land op te lossen. Er wordt fors geld uitgegeven, maar de toeslagenaffaire en het aardbevingsschandaal wordt niet opgelost. Ook wordt er te laat gereageerd op de stijgende inflatie. De belastinkorting op energie had ook gewoon eerder in kunnen gaan.”
- PVV-kiezer

Beloftes nakomen

“Overheid moet afspraken nakomen. Beloven en niet doen.”

- SP-kiezer

“Te traag. Beloofd veel maar doet niets.”

- CDA-kiezer

“Dingen die men beloofd heeft worden niet of nauwelijks uitgevoerd.”

- ChristenUnie-kiezer

“Beloften niet nakomen. Niet opkomen voor de minima en gepensioneerden.”

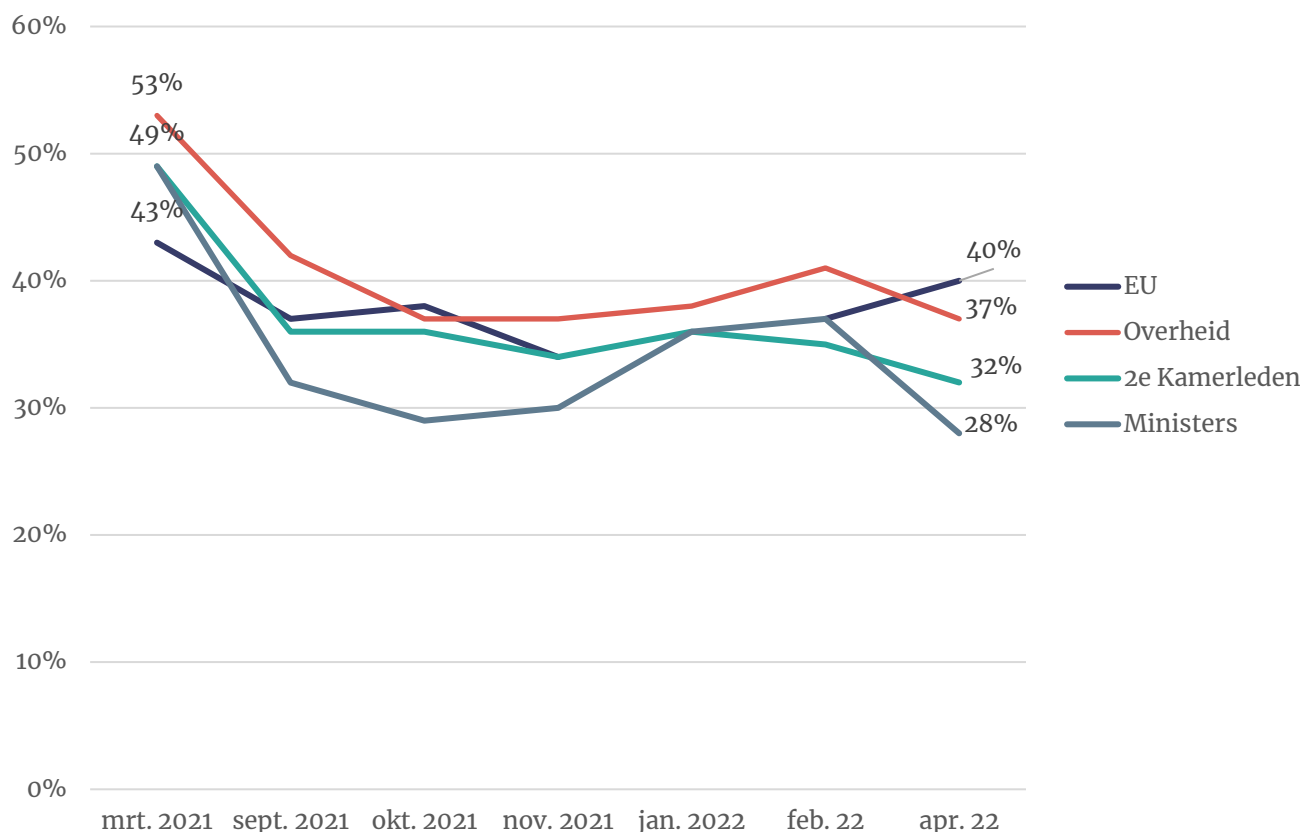
- GroenLinks-kiezer

3.4 Vertrouwen in overige instituties

Een jaar geleden was de Europese Unie het minst vertrouwde instituut van de vier hieronder genoemde instellingen. Destijds gaf 43 procent aan de EU te vertrouwen. Inmiddels is dat gedaald tot 40 procent. Desondanks is er nu meer vertrouwen in de EU dan in ministers (28%), Tweede Kamerleden (32%) en de overheid (37%).

Figuur 3.2– Vertrouwen in instituties (% veel/tamelijk veel vertrouwen)

Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende beroepsgroepen of instellingen? Heel veel vertrouwen en tamelijk veel vertrouwen bij elkaar opgeteld. Overige antwoordcategorieën: niet zo veel vertrouwen, helemaal geen vertrouwen en weet niet.

4 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 8 tot maandag 11 april. In totaal werkten 2.403 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan het grootste deel van dit onderzoek. Het grootste deel van de steekproef (n=2.184) is afkomstig het I&O Research Panel, 219 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratie-achtergrond.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl